

DOI 10.26886/2414-634X.7(26)2018.5

UDC 378.147:331.45

**WAYS OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF
FUTURE SPECIALISTS IN LABOR PROTECTION IN MODERN
CONDITIONS**

E. N. Bokshits

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor

Hryhoriy Skovoroda Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University,
Ukrainian, Pereyaslav-Khmelnytskyi

The ways of professional competencies formation of future specialists in labor protection in modern conditions. The article deals with the issues of formation of professional competencies of future specialists in labor protection, the development of professional qualities of future specialists in the modern conditions of higher educational institutions.

In the outcome, the authors publication reflects the scientific approaches to the definitions of professional competencies and the definition of a system of key competencies and their content.

It has been determined a number of pedagogical conditions, which should assist with the development of professional skills of future specialists in labor protection, and it was also examined the teacher's role in the process of professional competencies formation of future specialists in labor protection and professional education.

Key words: professional training, pedagogical conditions, professions of competence, labor protection, labor protection specialists, institutions of higher education.

кандидат історичних наук, доцент, О. М. Бокшиц Шляхи формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з охорони праці у сучасних умовах/ Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний

університет імені Григорія Сковороди», Україна, Переяслав-Хмельницький

У статті розглядаються питання формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з охорони праці, розвитку професійних якостей майбутніх фахівців у сучасних умовах закладів вищої освіти.

У поданій публікації висвітлено наукові підходи до розвитку шляхів професійних компетентностей й визначення системи ключових компетентностей та їх змісту.

Визначено ряд педагогічних умов, що мають сприяти розвитку професійної майстерності майбутніх фахівців з охорони праці, розглянуто роль викладача в процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з охорони праці та професійної освіти зокрема.

Ключові слова: професійна підготовка, педагогічні умови, професійні компетентності, охорона праці, фахівці з охорони праці, заклади вищої освіти.

Постановка проблеми. У сьогоденні, сучасне українське суспільство, як і суспільство інших країн світу, перебуває у процесі потужних змін людського буття. Швидкими темпами змінюються умови життя, відбувається стрімке переосмислення ціннісних орієнтирів та проходять суттєві зміни соціальної структури суспільства. Значні зміни відбулися за останні роки і в системі освіти.

Сучасна освіта зорієнтована на рішучий «крок», тобто на спробу переходу від традиційної спроби навчання в систему, яка задовольняє сучасні потреби ринку праці, шляхом підготовки компетентних фахівців.

Саме тому на початку XXI ст. українські науковці зацентрували увагу на працях зарубіжних авторів, в яких пропонувалося оцінювати результати навчання не у звичних параметрах (знання, уміння та

навички), а в інтегрованих показниках – компетентностях. Тому однією з основних цілей модернізації освіти є посилення професійної підготовки фахівців, які були б здатні вирішувати виробничі, наукові завдання у тісному зв'язку із завданнями збереження та збагачення людських цінностей.

Серед завдань, які потребують сьогодні першочергового вирішення, одне із вагомих місць займає ефективна підготовка та підвищення кваліфікації фахівців з охорони праці. Перспективним напрямком задоволення потреб як випускників професійного профілю (охорона праці), так і їх замовників, є застосування компетентісно підходу до підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

Аналіз попередніх досліджень. Науковці зазначають професійну компетентність як здатність й уміння виконувати визначені професійні функції; як професійну готовність та здатність суб'єкту праці до виконання задач і обов'язків щоденної діяльності; як потенційну готовність розв'язувати задачі зі знанням справи [9].

У педагогічній науці останнім часом активно обговорюється вдосконалення системи освіти шляхом застосування компетентісного підходу та досліджується сутність і зміст поняття «компетентності» С. Гончаренко, І. Гушлевська, І. Зимня, В. Краєвський, В. Луговий, А. Маркова, Н. Ничкало, О. Овчарук, В. Серіков, І. Чемеріс та ін.

Питанням розвитку професійної компетентності присвячено багато й вітчизняних сучасних наукових публікацій [1, 2, 6].

Формування цілей статті. Цілями статті є аналіз та розкриття підходів до вивчення шляхів формування розвитку компетентностей майбутніх фахівців з охорони праці у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. В останні роки поняття «компетентність» вийшло на загально-дидактичний і методологічний рівні. У сучасному мобільно-інформаційному бутті поняття

«компетентність» знаходиться в епіцентрі уваги освітянської світової думки. Це пов'язано з його системно-практичними функціями й інтеграційною метапредметною роллю в освіті.

Зміни, що відбуваються в організації підготовки майбутніх фахівців професійного навчання зокрема з охорони праці у закладах вищої освіти України знайшли своє відображення у Галузевих стандартах вищої освіти [9].

Це в свою чергу обумовило необхідність внесення змін до навчальних планів закладів вищої освіти. Зважаючи на те, що структура навчальних планів, будучи предметно-центрованою, передбачає обов'язкове вивчення певного переліку загально-технічних, соціально-гуманітарних та спеціальних дисциплін, рівень засвоєння яких залежить від спеціальності, перехід на компетентнісну освіту вимагав внесення змін і до змісту навчальних дисциплін. Пріоритетів при підготовці майбутніх фахівців з охорони праці набувають ті знання з вище зазначених циклів навчальних дисциплін, засвоєння яких впливає на якість їх професійної підготовки.

У професійній підготовці фахівців з охорони праці є необхідність виділяти насамперед професійну компетентність як особливий вид компетентності, який передбачає стійку здатність майбутнього фахівця виконувати передбачені кваліфікаційною характеристикою види діяльності. Ця компетентність включає: глибоке розуміння сутності виконуваних завдань і вирішуваних проблем; знання досвіду, накопиченого в кожній конкретній галузі професійного навчання; активне оволодіння найкращими досягненнями цієї галузі; вміння обирати засоби й способи дії, адекватні конкретним обставинам місця та часу; почуття відповідальності за досягнуті результати; здатність учитися на помилках і вносити корективи в процес досягнення цілей.

Проблема формування професійних компетентностей фахівців різних професій зокрема з охорони праці не є новою в педагогічній науці. Поняття компетентності як терміну, що описує кінцевий результат навчання, у сучасній вітчизняній педагогіці та в країнах Європейського союзу починають використовувати наприкінці ХХ століття й обґрунтовується такими науковцями, як Д. Мертенс, А. Шелтон, Р. Бадер та ін.

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку педагогічної науки щодо поняття «компетентність» багато вчених-науковців висувають свої гіпотези щодо термінологічного апарату компетентнісного підходу.

А. Маркова розглядає професійні компетентності з позицій психології праці і вважає разом з іншими науковцями як сукупність якостей особистості, які забезпечують її ефективну професійну діяльність [7].

Г. Коджаспирова визначає професійну компетентність як оперування спеціалістом необхідними знаннями, вміннями та навичками, які становлять основу формування професійної діяльності, комунікабельності та особистісних якостей спеціаліста – носія певних професійних цінностей, ідеалів, свідомості .

Джон Равен, почесний професор, доктор Единбурзького університету (Великобританія) та американський лінгвіст Д. Хаймс за своєю типологією виділяють такі компетентності, як «комунікативна компетентність» і «соціальна компетентність», які групуються на[10]:

Загальні компетентності			Спеціальні (професійні) компетентності	
Інструментальні компетентності	Міжособистісні компетентності	Системні компетентності	Загально-професійні компетентності	Спеціально-професійні компетентності
включають когнітивні здібності,	індивідуальні здатності, пов'язані з	узгодження розуміння, ставлення і	служать основою для відповідних	сукупність компетенцій, необхідних для

<p>здібності розуміти та імпантувати ідеї; методологічні здібності, екологічні здібності (розуміти і управляти навколишнім середовищем), вибудовувати стратегії навчання, прийняття рішень і вирішення проблем, технологічні вміння, комп'ютерні навички тощо</p>	<p>умінням проявляти почуття та ставлення, критичним осмисленням і здатністю до самокритики, а також соціальні навички, що пов'язані з процесами соціальної взаємодії та кооперації, вмінням працювати в колективі тощо</p>	<p>знань, які дозволяють розуміти, яким чином частини цілого співставляються один з одним, та оцінити місце кожного з компонентів в системі, здатність планувати з метою удосконалення системи і конструювання нових систем</p>	<p>спеціальних компетентностей</p>	<p>здійснення професійної діяльності</p>
---	---	---	------------------------------------	--

Розглядаючи професійні компетентності важливо також виділити особистісну компетентність, яка забезпечує оволодіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку, які протистоять професійній деформації особистості.

Наявність вищевказаних видів компетентностей розкриває та вказує на зрілість людини у професійній діяльності, спілкуванні, у становленні особистості професіонала, у формуванні його майстерності.

Орієнтація навчального процесу на формування професійних компетентностей як кінцевого результату підготовки майбутніх фахівців з охорони праці актуалізувала доцільність реалізації іншого підходу до розробки навчальних планів, в основу яких покладається не предметно-центрований підхід, а модульний. Його сутність полягає у тому, що основними структурними одиницями навчального плану підготовки майбутніх фахівців з охорони праці стають змістові професійно-орієнтовані модулі, засвоєння яких сприяє формуванню їх

професійних компетентностей. Аргументом для визначення таких модулів є вимоги стандарту підготовки Професійна освіта (охорона праці) (рівня перший-бакалаврський), якими передбачено формування професійної компетентності, що включає 3 види компетентностей випускника, котрі згруповані у 36 видів компетентностей, які складають основу компетентнісної моделі підготовки майбутнього фахівця з охорони праці (див. таблицю 1) [10]:

Таблиця 1

Перелік компетентностей випускника

Види компетентностей		
Інтегральна компетентність	Загальні компетентності	Спеціальні (фахові, предметні) компетентності
1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в освітній галузі та в галузі професійної діяльності з охорони праці або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів інженерної та педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов	1. Повага до національних та міжкультурних цінностей. 2. Здатність до формування власної світоглядної позиції у загальнонаукових термінах. 3. Здатність до аналізу суспільно-політичних відносин та формування адекватної моделі соціальної поведінки. 4. Здатність до зберігання, поширювання та збагачування культурного потенціалу України. 5. Здатність отримувати, опрацьовувати й відтворювати інформацію державною та іноземною мовами. 6. Навички дотримання вимог соціальної та корпоративної безпеки. 7. Здатність до самопрезентації у різних умовах загальної та	1. Здатність до системного аналізу технічних і педагогічних систем, процесів та ситуацій, вивчення передового виробничого та педагогічного досвіду, впровадження досягнень вітчизняної й зарубіжної науки і техніки. 2. Здатність аналізувати глобальні та розробляти етапні цілі власної професійної діяльності, а також професійної діяльності підлеглих або навчальної діяльності учнів, усвідомлюючи її результати у когнітивній, афективній і психомоторній сферах. 3. Здатність до аналізу техніко-економічних показників технологічних процесів, перевірки технічного стану устаткування, визначенні його відповідності вимогам безпечного ведення робіт. 4. Здатність здійснювати аналіз професійної діяльності фахівця з метою формування

	<p>професійної діяльності.</p> <p>8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>9. Здатність до технічного мислення.</p> <p>10. Здатність до аналізу результатів розрахунків, вимірювань та спостережень в предметній області.</p> <p>11. Базові уміння щодо математичного, фізичного й графічного моделювання в предметній області.</p> <p>12. Здатність до використання сучасних комп'ютерних технологій в предметній області.</p> <p>13. Усвідомлення особливостей енерго - та ресурсозбереження.</p> <p>14. Навички дотримання правил здоров'язбереження, безпечної діяльності та збереження навколишнього середовища.</p> <p>Здатність до використання знань щодо властивостей матеріалів, специфічних для конкретної предметної галузі, що відповідають технологічним, конструктивним, екологічним та іншим вимогам.</p>	<p>змісту освіти, конструювання змісту навчання і виховання, вибір оптимальних технологій підготовки у професійних навчальних закладах та на виробництві.</p> <p>5. Здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі, пов'язані із виконанням необхідних розрахунків, експлуатацією устаткування, яке застосовується на підприємстві.</p> <p>6.Здатність до застосування сучасних методів автоматизації процесів проектування, виробництва та інженерії (CAD/ CAM/ CAE).</p> <p>7. Здатність з урахуванням співвідношень цілей, часу й простору планувати та організовувати власну професійну діяльність, а також діяльність підлеглих чи учнів у виробничій галузі або освіті, забезпечуючи необхідні умови для застосування просторово-часових, матеріально-технічних, фінансово-економічних та ін. ресурсів.</p> <p>8. Здатність самостійно виконувати перевірку технічного стану устаткування, визначати його відповідність вимогам безпечного ведення робіт.</p> <p>9. Здатність до експлуатації, удосконалення, модернізації технічного обладнання галузі на основі знань про принципи його функціонування.</p> <p>10. Здатність здійснювати експлуатацію навчального обладнання кабінетів, лабораторій і майстерень, контроль його стану, а також створювати методичне забезпечення лабораторно-практичних занять та різного роду практик.</p> <p>11. Здатність</p>
--	--	---

		<p>реалізовувати освітні проекти за допомогою доцільних вербальних та невербальних засобів спілкування, управляти пізнавальною діяльністю суб'єктів виробничого й освітнього процесів.</p> <p>12. Здатність розв'язувати типові задачі, специфічні для конкретної предметної галузі.</p> <p>13. Здатність генерувати оригінальні, творчі ідеї щодо вирішення виробничих та педагогічних ситуацій.</p> <p>14. Здатність до використання та адаптації програмного забезпечення виробничого та освітнього процесів.</p> <p>15. Здатність приймати участь в підготовці графіків робіт, замовлень, заявок, інструкцій з охорони праці, розпоряджень, карт, схем, освітніх документів тощо, а також встановленої звітності за затвердженими формами й у визначені терміни як для виробничого, так і для навчально-виховного процесів.</p> <p>16. Здатність здійснювати систематичний контроль виробничого або педагогічного процесів та швидко їх корегувати за допомогою відповідних додаткових технологій.</p> <p>17. Здатність до швидкого включення у взаємодію з іншими суб'єктами виробничого або освітнього процесів, налагодження зв'язків у трудовому і учнівському колективах, а також конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій, володіння методами саморегуляції емоційного стану.</p> <p>18. Здатність на основі знань законодавства,</p>
--	--	---

		<p>галузевих і освітніх норм та стандартів до здійснення професійної діяльності в галузевих або освітніх структурах у правовому полі.</p> <p>19. Здатність до реалізації системи заходів із забезпечення відповідності виробничого і навчального середовища у структурному підрозділі підприємства, організації, установи чи закладу нормам безпеки життєдіяльності.</p> <p>20. Здатність вибудовувати траєкторію власного кар'єрного та професійного розвитку.</p>
--	--	---

Вагомо впливає на формування та розвиток професійних компетентностей формування індивідуальних планів студентів, кейсів, комплексів завдань виробничого характеру, методики проведення різноманітних форм організації навчальної діяльності, а саме: лекційних занять, практикумів, лабораторних занять, семінарів, конференцій, самостійних, індивідуальних робіт, консультацій, електронних версій навчально-методичного забезпечення, складання індивідуальних графіків студентів, навчальної, технологічної та педагогічної практик з охорони праці, індивідуальні і групові проекти, навчально-дослідницької діяльності, екскурсії тощо.

Опанування студентами спеціальних (фахових, предметних) компетентностей вказаних у проекті Стандарті вищої освіти України надає можливість сформувати компетентності під час вивчення спеціальних, фахових дисциплін (див. таблицю 2).

Таблиця 2.

Формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей

Дисципліна	Спеціальні (фахові, предметні) компетентності
------------	---

<p align="center">Вступ до спеціальності</p>	<p>Здатність розробляти і впроваджувати безпечні технології, вибирати оптимальні умови і режими праці, проектування зразків техніки і робочих місць на основі сучасних технологічних та наукових досягнень в галузі охорони праці.</p>
<p align="center">Експертиза з охорони праці</p>	<p>Здатність аналізувати імовірності виникнення потенційної небезпеки на промисловому підприємстві, оцінювання відповідності машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів виробництва вимогам чинних нормативних документів з охорони праці.</p>
<p align="center">Розслідування, облік і аналіз нещасних випадків, професійних захворювань та аварій</p>	<p>Здатність виконувати розслідування, облік і аналіз нещасних випадків, професійних захворювань та аварій у виробничій та педагогічній галузях</p>
<p align="center">Безпека життєдіяльності</p>	<p>Здатність здійснювати основні принципи формування безпечної життєдіяльності та правил здорового способу життя і поведінки людини</p>
<p align="center">Соціально-економічні основи охорони праці</p>	<p>Здатність до економічного обґрунтування планових заходів, необхідних для вибору оптимальних варіантів технологічних, ергономічних та організаційних рішень.</p>
<p align="center">Організація наглядової діяльності в галузі охорони праці</p>	<p>Здатність вирішувати типові задачі діяльності, що характерні для більшості виробничих або соціальних ситуацій, які можуть виникати при виконанні професійних обов'язків майбутнього фахівця (інспектора) з охорони праці.</p>
<p align="center">Захист у надзвичайних ситуаціях</p>	<p>Здатність здійснювати систематичний контроль виробничого та педагогічного процесів та швидко коригувати за допомогою відповідних технологій</p>
<p align="center">Теорія горіння та вибуху</p>	<p>Здатність на основі знань основних нормативних документів, що регламентують вимоги вибухопожежного захисту, пожежонебезпечних властивостей речовин і матеріалів, сутності процесів розвитку і припинення горіння, пожежовибухонебезпечності об'єкту, як функції пожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин до здійснення професійної діяльності.</p>
<p align="center">Пожежна безпека виробництв</p>	<p>Здатність на основі знань законодавства, галузевих і освітніх норм та стандартів до</p>

	здійснення професійної діяльності
Методи розрахунку захисних засобів	Здатність до розрахунку захисних засобів з охорони праці
Потенційно небезпечні виробничі технології та їх ідентифікація	Здатність здійснювати систематичний контроль потенційно небезпечних виробничих технологій та ідентифікувати їх.
Безпека експлуатації будівель та споруд	Здатність на основі знань нормативних документів з організації експлуатації будівель і споруд, правил технічної експлуатації будівель та споруд, порядку ведення технічної документації й звітності до здійснення професійної діяльності.
Безпечна експлуатація інженерних систем і споруд	Здатність на основі знань нормативних документів з організації експлуатації систем і споруд водопостачання, водовідведення, тепlopостачання та газопостачання, правил технічної експлуатації систем, споруджень й їх обладнання, порядку ведення технічної документації й звітності до здійснення професійної діяльності.
Безпека експлуатації виробничого устаткування, приладів і пристроїв	Здатність розробляти, планувати, впроваджувати методи організації безпечної діяльності виробничого устаткування приладів та пристроїв.

Отже, спеціальні дисципліни з двох блоків (нормативний та вибірковий) показали, що застосування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей дає змогу розвинути професійні та особистісні компоненти у кожного студента, сформувати індивідуальні здатності та якості в майбутнього фахівця з охорони праці, які допоможуть йому навчатися, застосовувати знання в практичній діяльності та одночасно постійно змінюватися.

Висновки. В дослідженні показано, що: 1) формування професійної компетентності студентів є однією з головних задач закладів вищої освіти, які мають створити всі необхідні для цього умови;

2) шляхами формування професійних компетентностей та якостей підготовки майбутніх фахівців з охорони праці є перехід навчального процесу зі «знанієво-орієнтованого» на «компетентісно орієнтований» домінуючою характеристикою якого є підготовка студентів до застосування набутих знань і вмінь у нестандартних професійних ситуаціях; реалізація узгодження взаємозв'язків навчальних програм із ключовими та професійними компетентностями, сформованість яких буде результатом вивчення даних програм дисциплін.

Узагальнюючи, зазначимо, що успішною професійною підготовкою майбутнього фахівця з охорони праці закладів вищої освіти вважається сформованість у нього професійних компетентностей (специфічних знань, вузькоспеціальних вмінь, навичок та здібностей, способів мислення, необхідних для ефективного виконання конкретних дій у певній фаховій галузі, а також розуміння відповідальності за свої вчинки).

Література:

1. Бокшиц О.М. (2018). Формування здоров'язберігаючої компетентності студентської молоді у ході вивчення дисципліни «пожежна безпека виробництв». Переяслав – Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська. 40-55.
2. Бокшиц О., Каменська І. (2018). Інтеграція знань як основа формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з охорони праці у закладах вищої освіти. Ніжин (Чернігів. обл.): Лисенко М. М., 2, 17-25.
3. Васильченко Л.В. (2007). Управлінська культура і компетентність керівника. Харків, Основа, 57-64.

4. Волощук І.П. (2014). Формування професійної компетентності студентів ВНЗ: компетентнісний підхід. Ніжин, НДУ ім. М. Гоголя, 3, 34-38.
5. Закон України «Про вищу освіту» 2014 *Офіційний портал Вища освіта*. <<http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>> (2014, липень, 01).
6. Каменська І.С., Бокшиц О.М. (2017). Функціональна компетентність майбутнього інспектора з охорони праці. Харків: Рожко С.Г., 56, 227-234.
7. Маркова А.К. (1996). Психологія професіоналізму. <https://studfiles.net/preview/1635275/1996/> Markova A.K. Psykholohyia professyonalyzma. (2015, февраль, 07).
8. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів в системі загальної середньої освіти». 2008. 371.
9. Проект Державного стандарту вищої освіти (бакалаврський) зі спеціальності «Професійна освіта «Охорона праці»» на основі компетентнісного підходу [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України; розробники стандарту: Бендера І.М. , Брюханова Н.О., Горбатюк Р.М., Гуменюк Т.Б., Каньковський І.Є., Рябчиков М.Л., Хоменко В. Г. Київ, 2017. – 22 с. –[Електрон. текст. дані]. – Режим доступу: https://studopedia.su/5_29220_standarti-v-galuzi-ohoroni-pratsi.html (протокол від 29.03.2016. №3) – Назва з екрана.
10. Сергієнко Н.Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя. [http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11sercmt.pdf/Serhienko N.F. Profesiina kompetentnist suchasnoho vchytelia. pdf](http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11sercmt.pdf/Serhienko_N.F._Profesiina_kompetentnist_suchasnoho_vchytelia.pdf).
11. Tuning, Educational Structures in Europe [Електронний ресурс] // Learning outcomes. Competences. Methodology. – 2001–2009. – Режим доступу: [www. Relintdeusto /Tuning Project](http://www.Relintdeusto/TuningProject). – Назва з екрана

12. Хуторської А. (2009). Ключові освітні компетентності. *Освіта. UA* [Education. UA] [http://ru.osvita.ua/school/method/2340/2009/Khutorskoi A. Kliuchovi osvitni kompetentnosti](http://ru.osvita.ua/school/method/2340/2009/Khutorskoi_A.Kliuchovi_osvitni_kompetentnosti). (2009, січень,12).

13. Шаимова Г.А., Абдуразакова Ш.Р. (2013). К трактовке терминов «компетенция» и «компетентность», 11. 689-691. — URL <https://moluch.ru/archive/58/7994/> (2018, листопад.11.)

References:

1. Bokshyts O.M. (2018). Formuvannia zdorov'iazberihaiuchoi kompetentnosti studentskoi molodi u khodi vyvchennia dystsypliny «pozhezhna bezpeka vyrobnytstv» [Formation of health-preserving competence of students in the course of studying the discipline "fire safety of production."]. *Pereiaslav – Khmelnytskyi (Kyiv. obl.): Dombrovska*. [Pereyaslav-Khmelnitsky (Kiev. region): Dombrovska], 40-55. [in Ukrainian].

2. Bokshyts O., Kamenska I. (2018). Intehratsiia znan yak osnova formuvannia profesiinykh kompetentnostei maibutnikh fakhivtsiv z okhorony pratsi u zakladakh vyshchoi osvity. [Integration of knowledge as a basis for the formation of professional competencies of future labor protection specialists in higher education institutions]. *Nizhyn (Chernihiv. obl.): Lysenko M. M.* [Nizhyn (Chernigov region): Lysenko M. M.], no. 2, 17-25. [in Ukrainian].

3. Vasylychenko L. V. (2007). Upravlinska kultura i kompetentnist kerivnyka. [Management culture and managerial competence] *Kharkiv, Osnova*, [Kharkiv, Basis]. 57-64. [in Ukrainian].

4. Voloshchuk I.P. (2014). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti studentiv VNZ: kompetentnisnyi pidkhid. [Formation of professional competence of university students: a competence approach.]. *Nizhyn, NDU im. M. Hoholia*, [Nezhin, NSU them. Gogol]. no 3, 34-38. [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» 2014 [Law of Ukraine «On Higher Education»]. Ofitsiinyi portal Vyshcha osvita. [Official Portal Higher

Education.]. <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>. [in Ukrainian]. (2014, липень, 01).

6. Kamenska I.S., Bokshyts O.M. (2017). Funktsionalna kompetentnist maibutnoho inspektora z okhorony pratsi. [The functional competence of the future labor inspectors]. *Kharkiv: Rozhko S.H.* [Kharkiv: Rozhko S], no 56, 227-234. [in Ukrainian].

7. Markova A.K. (1996). Psykholohyia professyonalizma. [Psychology of professionalism]. <https://studfiles.net/preview/1635275/1996/> 2015/Markova A.K. Psykholohyia professyonalizma. [in Ukrainian]. (2015, February, 07).

8. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia kryteriiv otsiniuvannia navchalnykh dosiahnen uchniv v systemi zahalnoi serednoi osvity» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On approval of the criteria for evaluating the educational achievements of students in the system of general secondary education»]. 2008, 371. [in Ukrainian].

9. Proekt Derzhavnoho standartu vyshchoi osvity (bakalavrskiy) zi spetsialnosti «Profesiina osvita «Okhorona pratsi»» na osnovi kompetentnisnoho pidkhodu [Elektronnyi resurs] / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy; rozrobnyky standartu: Bendera I.M., Briukhanova N.O., Horbatiuk R.M., Humeniuk T.B., Kankovskyi I.Ye., Riabchykov M.L., Khomenko V.H. Kyiv, 2017. – 22 s. –[Elektron. tekst. dani]. – Rezhym dostupu: https://studopedia.su/5_29220_standarti-v-galuzi-ohoroni-pratsi.html (protokol vid 29.03.2016. №3) – Nazva z ekrana.

10. Serhienko N.F. Profesiina kompetentnist suchasnoho vchytelia. [Professional competence of the modern teacher.]. [http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11sercmt.pdf/Serhienko N.F. Profesiina kompetentnist suchasnoho vchytelia. pdf](http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11sercmt.pdf/Serhienko_N.F._Profesiina_kompetentnist_suchasnoho_vchytelia.pdf). [in Ukrainian].

11. Tuning, Educational Structures in Europe [Elektronnyi resurs] // Learning outcomes. Competences. Methodology. – 2001–2009. – Rezhym dostupu: [www. Relintdeusto /Tuning Project](http://www.Relintdeusto/Tuning Project). – Nazva z ekrana. [in English].
12. Khutorskoi A. (2009). Kliuchovi osvichni kompetentnosti. [Key educational competencies]. *Osvita. UA* [Education. UA] <<http://ru.osvita.ua/school/method/2340/>>/ 2009/Khutorskoi A. Kliuchovi osvichni kompetentnosti. [in Ukrainian]. (2009, January,12).
13. Shaymova H. A., Abdurazakova Sh. R. (2013). K traktovke termynov «kompetentsyia» y «kompetentnost». [To the interpretation of the terms «competence» and «competence»]. *no 11*. 689-691. URL <https://moluch.ru/archive/58/7994/> 2013 Shaymova H. A., Abdurazakova Sh. R. (2013). K traktovke termynov «kompetentsyia» y «kompetentnost». [in Ukrainian]. (2018, November.11).